

Роговенко Б. Д.

здобувач другого (магістерського) рівня
Західноукраїнський національний університет

Радчук В. І.

студент ФКЕПІТ
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

КОШТОРИСНЕ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ

Ефективне функціонування бюджетних установ є визначальним фактором реалізації фінансової політики держави, оскільки саме через ці установи забезпечується виконання її ключових соціально-економічних функцій, зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та культури. У контексті сучасного реформування публічних фінансів, активного впровадження децентралізаційних процесів та застосування програмно-цільового підходу особливої ваги набуває оптимізація кошторисного фінансування, яке виступає базовим механізмом забезпечення ефективного розподілу та контролю бюджетних ресурсів. Раціональне планування, обґрунтоване формування видатків та суворий контроль за їх використанням сприяють підвищенню фінансової дисципліни, прозорості бюджетного процесу та забезпеченню відповідності видатків стратегічним цілям держави.

Сутність кошторисного планування бюджетних установ визначається у законодавчих та нормативно-правових актах України, а також у методичних документах, що регламентують бюджетний процес і фінансове забезпечення публічного сектору. Можемо виділити такі основні джерела:

1. Бюджетний кодекс України (Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI) [1]
– встановлює загальні засади бюджетного процесу, включно з плануванням

доходів і видатків бюджетних установ, визначає структуру кошторисів та порядок їх затвердження.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» [6] – регламентує процедури складання та виконання кошторисів, встановлює вимоги до обліку, планування та контролю видатків.

3. Науково-методичні рекомендації Мінфіну України та Державної казначейської служби [5] – уточнюють порядок складання кошторисів, підходи до планування видатків, контролю за їх цільовим використанням та аналітичного супроводу бюджетного процесу.

Згідно з цими документами, кошторисне планування бюджетних установ є процесом формування, розподілу та контролю бюджетних ресурсів, що забезпечує ефективне та цільове використання коштів для виконання функцій установи у межах затверджених бюджетних призначень.

Як зазначає Серeda О. [7], кошторис виступає основним фінансовим документом установи, який визначає обсяг прав на отримання бюджетних асигнувань і встановлює ліміти видатків за окремими напрямками діяльності. Саме через нього реалізується принцип цільового, економного та ефективного використання бюджетних ресурсів.

Отже, можемо визначити, що кошторисне фінансування – це форма організації бюджетного процесу, що передбачає планування, розподіл і контроль за використанням бюджетних коштів відповідно до затвердженого кошторису доходів і видатків.

Принципи кошторисного планування та фінансування мають нормативне закріплення у Бюджетному кодексі України [1] та в Порядку складання, розгляду, затвердження та виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 228 від 28 лютого 2002 року [6]. Серед них ключовими є такі:

- **принцип цільового використання коштів** – передбачає, що бюджетні ресурси повинні витрачатися виключно за напрямками та на завдання, визначені кошторисом. Це забезпечує цільову спрямованість фінансування та мінімізує ризики нецільового використання коштів.

- **принцип плановості та обґрунтованості видатків** – полягає у формуванні фінансових планів на основі реальних потреб установ та прогнозних розрахунків, що дає змогу ефективно розподіляти обмежені ресурси і забезпечує узгодженість бюджетних призначень із завданнями державної політики.

- **принцип економності й ефективності** – передбачає оптимізацію витрат та досягнення максимальної результативності при мінімальних бюджетних ресурсах. Дотримання цього принципу сприяє підвищенню ефективності функціонування установ і раціональному використанню державних коштів.

- **принцип контрольованості та підзвітності** – визначає необхідність організації фінансового нагляду та внутрішнього контролю за дотриманням бюджетної дисципліни. Забезпечення прозорості виконання кошторисів дозволяє своєчасно виявляти порушення та приймати відповідні управлінські рішення.

- **принцип єдності бюджетної системи** – гарантує взаємозв'язок між усіма рівнями бюджетів, забезпечує відповідність видатків стратегічним пріоритетам держави та сприяє координації фінансових потоків між центральними та місцевими установами.

Дотримання цих принципів створює основу для формування ефективного механізму фінансового забезпечення бюджетних установ, підвищує фінансову дисципліну та сприяє прозорості використання публічних коштів. Водночас, у сучасних умовах цифровізації та децентралізації все більшої ваги набуває **інформаційно-аналітичне забезпечення планування та виконання кошторисів**, яке дозволяє оперативно моніторити витрати, оцінювати ефективність використання ресурсів і адаптувати фінансові рішення до змін економічного середовища.

На думку Мушникової С. А. та співавт. [8], в умовах зростаючої невизначеності та воєнних ризиків особливого значення набуває гнучкість системи кошторисного фінансування, яка має ґрунтуватися на аналітичному прогнозуванні, цифровізації процесів і підвищенні прозорості управлінських рішень. Схожу позицію підтримує Крамаренко К. М. [2], підкреслюючи необхідність формування дієвого фінансового механізму бюджетних установ, орієнтованого на результативність і соціальну ефективність.

Інтеграція цифрових технологій у кошторисний процес (системи «Є-Data», «Prozorro», казначейські модулі) створює нові можливості для автоматизації планування, моніторингу та контролю за використанням публічних коштів. Це сприяє зміцненню довіри до бюджетної системи, підвищенню фінансової дисципліни та мінімізації корупційних ризиків. Як зауважують Хомутенко В. П. та Хомутенко А. В. [9], цифровізація є необхідною умовою модернізації фінансового управління у сфері публічних послуг.

У стратегічному вимірі кошторисне фінансування виконує не лише розподільчу, а й регулятивну функцію, забезпечуючи узгодження між ресурсними можливостями бюджету та соціально-економічними пріоритетами держави. Воно виступає інструментом державного впливу на ефективність використання публічних коштів, сприяє підвищенню результативності бюджетних програм і формуванню сталого фінансового середовища.

Таким чином, кошторисне фінансування виступає ключовим механізмом реалізації фінансової політики держави у сфері публічних послуг. Воно забезпечує баланс між централізованим контролем і фінансовою автономією установ, сприяє зміцненню фінансової дисципліни та формуванню ефективного бюджетного середовища. Його подальший розвиток потребує удосконалення аналітичних підходів, цифровізації процедур і підвищення професійної спроможності працівників фінансових служб.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 19.10.2025).
2. Крамаренко К. М. Фінансовий механізм бюджетних установ в сучасних умовах. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 5 (05). С. 33–36. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.5-5> (дата звернення: 19.10.2025).
3. Панасюк В. М. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності аудиторських перевірок в Україні. *Ефективна економіка*. 2025. № 11. С. 47–64.
4. Панасюк В., Кулик Р. Інтеграція штучного інтелекту у систему аудиту України: національні особливості та європейський вектор. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35, № 3. С. 11–21.
5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо визначення органами державної влади та органами місцевого самоврядування потреб у фахівцях у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції : Наказ Голов. упр. держ. служби України від 23.02.2005 № 57/120/20/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0057351-05#Text> (дата звернення: 19.10.2025).
6. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 : станом на 21 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-п#Text> (дата звернення: 19.10.2025).
7. Середа О. Фінансування бюджетних установ: проблеми і перспективи. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-53> (дата звернення: 19.10.2025).
8. Фінансування та власні надходження бюджетних установ в умовах невизначеності / С. А. Мушнікова та ін. *Електронний журнал*

«Ефективна економіка». 2025. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.16> (дата звернення: 19.10.2025).

9. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Концептуальні засади фінансового забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. № 34. С. 102–110. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7116296> (дата звернення: 19.10.2025).